
OBSAH

ÚVOD	3
OBECNÁ ČÁST	4
(Milan Valenta)	
1 Pojetí psychopedie a její postavení v systému věd	4
1.1 Pojetí psychopedie.	4
1.2 Postavení psychopedie v systému věd	6
2 Terminologie v psychopedii	8
3 Z historie péče o osoby s mentální retardací či jinou duševní poruchou	20
4 Specifika osobnosti klienta s mentální retardací i dalšími duševními poruchami	38
4.1 Osoby s mentální retardací.	39
4.2 Osoby s jinou duševní poruchou	45
4.2.1 Děti s pervazivní vývojovou poruchou.	45
4.2.2 Děti s poruchami chování a emocí	46
4.2.3 Klienti se schizofrenií	48
5 Etiologie mentální retardace	51
5.1 Prenatální příčiny.	51
5.2 Perinatální příčiny	52
5.3 Postnatální příčiny	53
6 Diagnostika v psychopedii	55
6.1 Klinické diagnostické prostředky	57
6.1.1 Anamnéza	57
6.1.2 Pozorování	58
6.1.3 Rozhovor.	62
6.1.4 Dotazník	64
6.1.5 Analýza produktů činnosti	65
6.1.5.1 Analýza písma.	65
6.1.5.2 Analýza hry	67
6.1.5.3 Analýza kresby	75
6.1.6 Případová studie	83
6.2 Testové metody	83
6.2.1 Didaktické testy	84
6.2.2 Sociometrické testy	85
6.2.3 Psychodiagnostické metody	87
6.2.3.1 Vývojové škály	87
6.2.3.2 Pojetí inteligence a jejího testování	89
6.2.3.3 Testy specifických funkcí a schopností	94
7 Edukační systém a ústavní péče určené osobám s mentálním postižením	99

8	Prevence mentální retardace a integrace jedinců s mentálním postižením . . .	109
9	Alternativní přístupy k edukaci a péči o osoby s mentálním postižením. . . .	126
9.1	Alternativní pedagogické koncepty 20. století	129
9.2	Antropozofická pedagogika	137
9.2.1	Waldorfská škola	139
9.2.2	Camphillské léčebné komunity	141
10	Terapeuticko-formativní přístupy v péči o osoby s mentálním postižením (Milan Valenta, Oldřich Müller)	154
10.1	Dramaterapeutické postupy	157
10.2	Muzikoterapeutické postupy	161
10.3	Arteterapeutické postupy	165
10.4	Biblioterapeutické postupy.	170
11	Alternativní a augmentativní komunikace	174

METODICKÁ ČÁST	192
(Milan Valenta, Oldřich Müller)	

1	Teorie výchovy osob s mentálním postižením či jinou duševní poruchou . . .	192
	(Oldřich Müller)	
1.1	Základní východiska	193
1.1.1	Obsah, formy a podmínky výchovy	196
1.1.2	Cíle a výsledky výchovy	199
1.1.3	Metody a další prostředky výchovy	201
1.1.4	Konkretizace vybraných výchovných metod uplatnitelných u osob s mentálním postižením	204
1.1.4.1	Terapeuticko-formativní metody	204
1.1.4.2	Dramatika (výchovná dramatika)	212
1.1.4.3	Feuersteinova metoda instrumentálního obohacování	218
1.1.4.4	Alternativní a augmentativní komunikace	219
1.1.4.5	Další podpůrné pedagogické metody	221
1.1.4.6	Rehabilitační metody	228
1.2	Socializace osob s mentálním postižením	233
1.3	Výchova dítěte s mentálním postižením v rodině	236
1.4	Osobnost a profesní zdatnost psychopeda	242
1.5	Výchova osob s mentálním postižením ve školách a zařízeních	246
1.5.1	Složky výchovy jako součásti výchovně-vzdělávacího procesu na speciální či základní škole	247
1.5.2	Raná péče a předškolní výchova	252
1.5.3	Výchova na pomocných školách a v rehabilitačních třídách	255
1.5.4	Výchova v zařízeních sociální péče	259
1.5.5	Příprava vstupu na volný trh práce	264
1.5.6	Volný čas a zájmová činnost	267
1.5.7	Společenské organizace a občanská sdružení	267

1.6	Výchova osob s jinou duševní poruchou	271
1.6.1	Děti s pervazivní vývojovou poruchou	271
1.6.2	Děti s poruchami chování a emocí	274
1.6.3	Dospělí klienti s psychiatrickou diagnózou	276
2	Didaktika osob s mentálním postižením (Milan Valenta)	278
2.1	Teorie vzdělávání osob s mentálním postižením	278
2.2	Teorie vyučování osob s mentálním postižením	286
2.2.1	Teoretická východiska procesu vyučování osob s mentálním postižením	286
2.2.1.1	Gnozeologická východiska vyučování	287
2.2.1.2	Psychologická východiska vyučování	289
2.3	Didaktické zásady	298
2.4	Didaktické metody	304
2.4.1	Motivační metody	306
2.4.1.1	Úvodní motivační metody	306
2.4.1.2	Průběžné motivační metody	307
2.4.2	Expoziční metody	307
2.4.2.1	Metody přímého přenosu poznatků	307
2.4.2.2	Metody zprostředkovaného přenosu informací	309
2.4.3	Metody fixační	316
2.4.4	Klasifikační metody	319
2.5	Vyučovací formy	325
2.6	Didaktické pomůcky	328
3	Vybrané předmětové didaktiky (Milan Valenta)	334
3.1	Smyslová výchova	334
3.1.1	Rozvoj diferenciacie jednotlivých analyzátorů	335
3.2	Vyučování českého jazyka na nižším stupni zvláštní školy	343
3.2.1	Počáteční čtení na zvláštní škole	345
3.2.2	Počáteční psaní na zvláštní škole	350
3.3	Metodika prvouky a věcného učení	353
3.4	Poznámky k vyučování matematiky	358
3.4.1	Matematické zkušenosti dětí před vstupem do školy a na začátku školní docházky	360
3.4.2	Geneze kvantitativních (mnohostranných) představ vedoucích k pojmu přirozeného čísla	361
3.4.3	Početní výkony	363
3.4.4	Slovní úlohy	364
3.4.5	Geometrie	366
3.5	Metodika pracovního vyučování	367
3.5.1	Odras zvláštností osobnostní struktury mentálně postižených žáků v hodinách pracovního vyučování	368
3.5.2	Didaktické prostředky a obsah pracovního vyučování	372
3.6	Metodika výtvarné výchovy	381
3.6.1	Tvořivé pojetí výtvarné výchovy na zvláštní škole	382
3.6.2	Výtvarná výchova v nižších ročnících zvláštní školy	384

3.6.3	Výtvarná výchova ve vyšších ročnících zvláštní školy	394
3.7	Metodika hudební výchovy	399
3.7.1	Rozcvičování v hodinách hudební výchovy	400
3.7.2	Pěvecké činnosti	406
3.7.3	Instrumentální činnost	409
3.7.4	Hudebně-pohybové hry	413
3.7.5	Hudební poslech	414
3.8	Metodické poznámky k vyučování tělesné výchovy	416
3.8.1	Organizace tělesné výchovy	418
3.8.2	Obsah předmětu tělesná výchova	420
3.8.3	Dopravní výchova dětí s mentálním postižením	421

PŘÍLOHY	425
Přehled možností studia speciální pedagogiky se zaměřením na psychopedii na vysokých školách v České republice	425
Adresář SPC pro mentálně postižené	429
Ukázky IVP pro integrovaného žáka s mentálním postižením	431

LITERATURA	439
-----------------------------	------------